

Dobří Mongolové: Kdo v Blansku šije volanty?

Martina Křížková

Blanenská firma Apos-Auto si na práci pozvala dělníky z Mongolska. Přišli a s nimi i všechna dilemata a problémy, které při soužití s cizinci Evropa řeší. Občané města si naostro zkoušejí, jaké to je, žít v otevřeném světě. Místní podnikatelé jsou zase možná příliš nekompromisní tváří v tvář nejistému postavení svých zahraničních zaměstnanců.

Obšívání volantů přivedla do Blanska firma Apos před pěti lety. Češi o těžkou a špatně placenou práci ale nestáli. Tak je postupně nahradili zahraniční dělníci. V roce 2005 jich podle městského webu bylo kolem sto padesáti, z toho většina z Mongolska. Letos v továrně pracuje Mongolů už přes pět set. Šijí volanty pro Audi, Seat, Toyotu, Ford a česká firma, která i tak patří k největším zaměstnavatelům v kraji, se bez nich už neobejde.

Lidé z dvacetitisícového města se s nimi sžívají pomalu a obtížně. Navíc cesta z Ulánbátaru na jižní Moravu a zpět není zrovna přímočará. V Blansku se tak vaří podivná kaše z mongolské bídy, českých zákonů a kořistnictví na obou stranách.

Byt pro syna

„Já je tady prostě nechci,“ říká provozní Café Berger Tomáš Urminetský a tváří se rozhodně. Do sklepní restaurace-kavárny v centru Blanska Mongolové nesmějí. Zákaz není vylepen na dveřích. Stačí jen šikovně rozestavět cedulky s nápisem rezervace na prázdné stoly. „Nebudu je honit po městě a mlátit, nejsem rasista, ale nebudu jim tady dělat psa,“ cítí se hostinský dotčen jejich chováním. Mongolové prý příliš neutrácejí, rychle se opijí a někdy jsou podle něj agresivní a chovají se pak i pánovitě. Ostatní hosté se navíc v jejich přítomnosti necítí dobře.

V Blansku není sám, kdo si cizokrajnou návštěvu svého podniku nepřeje. I když v městě žije dalších osm stovek cizinců, převážně ze Slovenska, Ukrajiny nebo Vietnamu, větší potíže nastaly až s Mongoly. Podle starostky Jaroslavy Králové je to tím, že jich je tolik a jsou tak

odlišní. „Pohybují se ve větších skupinách venku a jsou na rozdíl od Vietnamců hodně vidět,“ říká. Většina z nově příchozích také neumí česky a nemají jak se s místními lidmi dorozumět. Díky tomu, že Apos jejich příchod do Blanska nijak neavizoval, bylo v konzervativním městečku, kde komunisté poprvé po roce osmdesát devět nevyhráli volby až před dvěma lety, jejich nečekané zjevení pořádným šokem.

Kromě restaurací čelí tlaku Blanenských zejména obvodní lékaři. Zvláště zpočátku se místní lidé obávali, že při společném pobytu v čekárně se mohou nakazit neznámými nemocemi.

I tak je starostka přesvědčená, že si všichni už zvykli. Jedinou potíž vidí stále v bydlení.

Mongolští dělníci se po příjezdu snaží přestěhovat na priváty ve městě a okolí. Odcházejí z ubytoven, které spravuje Apos nebo tlumočnický a zprostředkovatel práce Baldangotov Žargalsaikhan. Důvodem je malé soukromí a špatná hygiena. Právě proto v městském infocentru důrazně nedoporučují si tam shánět nocleh.

Nové sousedy lidé ale nevitají příliš radostně. „Prý jich běžně bydlí deset v malém bytě a chovají se hlučně,“ vysvětluje Králová.

Jiří Vojanec, který jedné z mongolských rodin pronajímá byt na sídlišti, má jinou zkušenost. Když u něj bydleli Mongolové první rok, nechtělo mu družstvo dát pro ně razítko nutné pro vyřízení papírů na cizinecké policii, protože dělají v domě nepořádek. On tedy obešel jednu po druhé všechny partaje. Chtěl vědět, jaké konkrétní potíže jim rodina z Mongolska působí. „Ukázalo se, že jde jen o závist předsedy družstva, který si chtěl můj byt předtím koupit sám pro syna,“ říká. Podle něj skutečný problém nastal jen jednou, když se jeho nájemníci nemohli dostat domů, protože jim někdo dal jehly do zámku a o půlnoci museli volat zámečnicka.

Když je směna navíc

I když sám Vojanec pracuje v zahraničí a vadí mu, jak se Blaněští k Mongolům chovají, není jeho péče o ně daná čistým altruismem. Přiznává, že mu za byt zaplatí o patnáct set až dva tisíce korun více než Češi a na rozdíl od nich si nikdy na nic nestěžují.

„Ubytovací kapacita tu není velká a lidé vědí, že někde bydlet musí, tak toho využívají,“ vysvětluje Blanka Bendová z Charity Blansko. Navíc, když se její kolegyně snažila najít bydlení pro jinou mongolskou rodinu, byly byty obvykle volné jen do chvíle, než se pronajímatel dozvěděl, že jde o Mongoly.

Nelze ale říci, že se k nim všichni ve městě chovají nevstřícně. V Charitě mohou navštěvovat jazykové kurzy češtiny. V létě na historickém jarmarku stála jurta a Blaněští ochutnávali tradiční mongolské jídlo. Na radničním webu se sice rozpoutala rasistická diskuse o jejich přítomnosti v Blansku, ale radní stránku zrušili.

A když si loni na jaře dali ve městě schůzku neonacisté, aby protestovali proti údajné mongolské kriminalitě, skoro nikdo z Blanska se k nim nepřidal. Město v den demonstrace zalarmovalo policii, a protože Mongolové měli strach z fyzických útoků, Apos jim nabídl směnu navíc, aby nebyli na ulicích tolik vidět.

Mongolové v Blansku se ale potýkají s mnohem většími problémy, než je chování místních. Do Česka přicházejí hluboce zadlužení. „Většina lidí prodá, co má, nebo zastaví byt, aby sem mohli přijet,“ vysvětluje mongolistka Veronika Zikmundová. Průměrný plat v Ulánbátaru je 100 dolarů na měsíc, kvůli velké nezaměstnanosti má stálý příjem ale jen málokdo. Lidem, kteří zprostředkují práci v České republice, se platí 1000–1500 eur. V Blansku operuje již zmíněný Žargalsaikhan. Tlumočí v továrně, v jejíž budově má i kancelář, a najímá pro závod lidi. Ti mu za zprostředkování platí, jak říká. Stejně mu „za činnost, kterou v tomto směru vyvíjí“ platí podle mluvčího Jiřího Šrámka i Apos.

Když je těch směn více

Práce v továrně není jednoduchá. „Zaučení trvá asi tři měsíce,“ říká Šrámek. Během té doby dostávají nově příchozí jen minimální plat. Jsou placeni úkolově. Za obšíť jednoho volantu mají podle typu okolo 65 Kč. „Co jsem vydělal, mi sotva stačilo na ubytování,“ vzkazuje domů krajanům dělník z Blanska na internetových stránkách Orloo.com.

Podle mladého mongolského muže, který nyní žije v Brně a nepřeje si být jmenován, trvá navíc déle než tři měsíce, než člověk při obšívání získá jakousi zručnost. V Aposu se také pracuje s lepidly a Mongolové si stěžují, že z nich mají vyrážky a bolí je hlava.

Aby dosáhli na výdělek 15 000 až 20 000 Kč měsíčně, který jim slibují zprostředkovatelé v Mongolsku a o kterém mluví i Šrámek, musí pracovat prakticky pořád. „Pracují i dvanáct hodin denně, ale nelíbí se nám to,“ říká mluvčí Aposu. Dřiči se ale továrně mohou hodit, neboť jí ušetří výlohy spojené se zaměstnáváním dalších lidí. „Norma je 120 volantů za měsíc. Kdo chce pracovat víc, ten u nás může,“ podotýká Žargalsaikhan.

Někteří zahraniční dělníci se snaží najít si jinou práci. Podle českých zákonů je povolení k pobytu pro cizince vázáno na pracovní povolení a to automaticky zaniká, když člověk v jedné práci skončí. Jediná šance, jak zde zůstat legálně, je mít rychle jiného zaměstnavatele, jinak následuje vyhoštění cizineckou policií. „Mongolové obvykle zaplatí za další zprostředkování práce a končí bez legálního statusu,“ říká Tomáš Janeba z Mezinárodní organizace pro migraci. Při práci načerno jsou pak lidé plně vydáni na milost jak zprostředkovatelům, tak těm, kdo je zaměstnávají.

Tlak na to, aby Mongolové neodcházeli, existuje. „Když někdo odejde dříve, než mu vyprší smlouva, následují sankce od továrny,“ vysvětluje Žargalsaikhan. Platit zaměstnavateli by měli ti, co nedodrží kontrakt, ale často to prý musí místo nich dělat on. Zikmundová hovoří o strachu, který je mezi Mongoly v Blansku patrný. „Zprostředkovatel jim běžně říká, že když

se pokusí změnit práci, zruší jim okamžitě vízum.“ Stejně jako kdyby si chtěli stěžovat na pracovní podmínky. Město se navíc již před dvěma roky dohodlo na velké schůzi s továrnou, cizineckou, městskou, státní policií a úřadem práce, že budou-li problémy s tím, jak se někdo chová, povolení se budou rušit též. „S těmi, kdo nebudou respektovat naše zákony a dobré soužití, se nekompromisně rozloučíme. I kdyby šlo o dobré pracovníky,“ prohlásil při té příležitosti jeden z majitelů Aposu a bývalý komunistický primátor Brna Jiří Pernica. S kolika lidmi se takto továrna zatím rozloučila, podle tiskového mluvčího Cizinecké policie v Brně Romana Pitra nelze ve statistikách dohledat.

Autorka je spolupracovnice redakce A2 a pracovala v Multikulturním centru Praha.

Czech Made?

Reportáž vznikla v rámci projektu "Czech Made?" Multikulturního centra Praha za podpory Evropské komise a vyšla v kulturním týdeníku A2 (19/2008).

Reportáž se stala podkladem jednoho z komiksů připravované výstavy "CZECH MADE? Výstava komiksů o práci cizinců", která bude k vidění během jara 2009 v Praze, Brně, Ostravě a na půdě Evropského parlamentu ve Štrasburku.